

# KÖTELESSÉGEINEK MEG FELELŐ TÖKÉLETES EMBER

M E L L Y B E N

MINTEGY ELEVEN SZINEKKEL LE RAJZOLTATIK

NÉHAI MÉLTÓSÁGOS GROF

HIDVEGI

MIKO MIKLOS,

U R Ó N A G Y S Á G A.

A' Nagy Erdély Országai Nemes Királyi Tábla Birá-  
ja, Hazánknek, és az Isten Házának, ( de ohfajdalom!  
már kiölt ) nagy reménységű Özlöpa.

Mellyet

Az ő utolsó Tisztességének alkalmatosságával rövid Ta-  
nitásában elő adott a' Nagy Szebeni Reformatum  
Templomban.

Z A L Á N Y I P É T E R

A' Vizaknai Reformáltatott Megyének Papja Ezerhét száz kilentz-  
venedik Esztendőben Böjt Más Havának hetedik Napján.

---

S Z E B E N ,

Nyomttat HOCHMEISTER MARTON Királyi priv. Könyvnyom-  
tato által 1790.









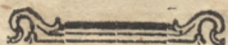
*16b. XXIX: 14. Az Igaságot fel öltöztet vala, es az-is fel öltöztet vala engemet, mint egy Paláстал, az én igaz itéletem fejemet mint egy Koronával ékesíti vala.*

*15 Az vaknak én szemel valék, és a' Santának mint egy lábai*

*16 A' szükölködöknek atyok valék, és annak Perét, a' kit nem esmérek vala jól meg-hányom vetem vala.*

**A**z okofsággal fel ékesített Embernek szüntelen minden gondolatyában, beszédében, és tselekedetében elméjében kell tartani, mi végre teremtette őtet az Isten? Minyomos okon állítottaki e' látható Világnak piáttzára? mint egy játék néző helyre: melről minél hamarébb, a' rettenetes halál megint el-takarította? Azért kívánták minden Szentek tudni, az ő Fő Végeket, ezért könyörög szívesen szent Dávid az Istennek: *Uram mutasd meg nekem az én végame!* 'Solt. 39, 5. Nem léssen tehát gyümölstelen Szent Halotti Gyülekezet, ha beszédemnek kezdetében, egy kevesé meg-visgálom, mi végre teremtette Isten az embert? Nem igen nagyot hibáznak azok, a' kik így vélekednek, hogy az Embernek Fő Vége az Isten, ki mindeneket, a' maga Ditsőségeinek ki nyilatkoztatására tselekedvén, azt állíttják, hogy az embert-is egyéb végre azon kívül nem formálhatta. Az igaz ugyan, de a' nem





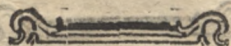
lehetett fő Tárgya Ő Felségének a' Teremtésben. Ugyan-is a' véghetetlen Istenség, semmi nélkül nem szükölködvén magában elég ditsőséges, azért az a' Világnak alkotására nem indithatta; hanem mivel maga tökéletesen boldog, és véghetetlenül jó akart másokat-is magán kívül boldogokká tenni; és ez volt az Istennek a' Teremtésben való fő tzielja. Valósággal nem nagy boldogságáé tsak az-is minden teremtett dolgoknak, hogy a' semmiből valóságra jutottanak? Azért-is ő Felsége minden Teremtményeivel úgy bír, 's azokat úgy igazgattya, hogy valamennyi Tökéletességnak, 's boldogságnak bévételére természetek szerint alkalmazatosok, bé töltse, mellyel az ő imádandó Tökéleteségei voltaképpen ki nyilatkoztatnak, 's ebben áll az Istennek Ditsősége.

Hogy pedig az Embernek a' maga boldogságára való törekedés legyen az ő Istentől rendeltetett fő vége, cz az ő Természetében, nem tsak bé oltattatva, hanem ugyan benne vagyon teremtetve. Mivel természet szerint érez minden ember magában olyan indulatot, a' mellynek ellene nem álhat, mellyel a' maga boldogságának, 's nagyobb nagyobb tökéletességre való jutásának kívánására vonattatik. Erre nem tanittya ötet senki, nem olvasa könyvekből, nem vészti gyakoroltatásból, hanem természet szerint roszsznak tartja mind azt, valamit bizonyoson tud, hogy boldogságát kifesebbiti, vagy elrontja, 's attól íszonyodik ellenben jónak itéli, valamit boldogságára, 's nagyobb tökéletességre lenni nyilván által lát, azt kívánja, azt ohajrya, és arra törekedik.

Mitfoda eszközök által érik el egyéb teremtett állatok az ő Fő Végeket, azt én most nem vizsgálom, hanem a' mi az embert illeri, nékie a' Teremtő adott szabadakaratot, azzal együtt értelmet, és okosságot, hogy ezeknek világánál, az ő szabad tselekedeteit, a' maga tulajdon boldogságára igazgat hatná.

Mivel a' természeti dolgokat maga, hogy úgy mondjam az Isten tselekefzi mindenekben, azok mind jók, tsak a' szabadaka-





rattól függő tselekedetek neveztetnek erköltsi tselekedeteknek, tsak azok a' mellyek által az Ember elérheti, a' maga fő végét, az az a' maga boldogságát; és így szükséges képpen a' Természettnek bölts Ura minden erköltsi tselekedeteknek, bizonyos Sínómértéket szabott, melly szerint ha határozza a' maga tselekedeteit, a' maga boldogságát elérhesse; ha pedig azon mértékek ellen tselekezik, azt el-veszesse, 's nyomorultá légyen. Azon finor mérték, nem egyéb, hanem az Istennek Törvénye, mellyet ő Felsége az embernek ízvében, midőn azt formálta, bé öntött, de onnan a' bűn által ki töröltetvén, mendörgő beszédekkel, a' Sinai hegyen ki adta, Szentséges ujjaival a' Kemény kö Táblákba bé nyomta, végre Szent Fia által ujjalag kihirdette, 's megvilágosította. Mát. 5, Ez az erköltsi Törvény már az Embernek leg-kifsebb tselekedeteit-is meg határozza 's maga az Isten azt mondja, hogy a' ki a' szerint tselekezik, él az által, az az boldog lehet. 3. Mof. 18, 5.

Azok a' tselekedetek, mellyek a' Törvény szerint lésznek neveztetnek az Ember *Köteleiségeinek*, mellyeknek mívoltokat, hogy jobban ki tanulhassuk, jól jegyezzük meg, hogy az embernek köteleiségei három félék, vagy szoross köteleiségek, ( *Officia perfecta*, de quibus agit *Ius Naturæ* ) vagy belsők: ( *Officia imperfecta*, de quibus *Ethica* ) vagy olyanok, a' mellyek az ő hivataljából származnak, ( *Officia politica* ) Mára mely Ember, ezen három rendbéli köteleiségeinek meg-tud felelni, és azok szerint tudja intézni tselekedeteit, a' tökéletes Ember, és a' maga boldogságát, az Istennek ditsőségére tudja munkálodni.

De né talám azt mondjátok Szent Halotti Gyülekezet! hől találhatunk ilyen Embert? valjon az Egben hájunkté utánna? vagy képzelődésünkkel fel mennyünké, az épségben lévő Paradisomnak állapottyára? valjon ha meg-visgáljuk minden időknek történeteit? nem ugy találjuké mind e' mái napig, hogy az egész világ *gonoszban helybezettett*, és hogy minden Teit meg-vesztegette a' maga utát. 1. Mof. 8, 21. De ne tsüggedjünk el-Szerelmésim! Imé talállok én a' földi Emberek közzül-is égyet, a' ki ezen elé





számlált három kötelességei szerint folytatván egész életét, való-  
ságos boldog vólt, és boldog-is leszzen véghetetlenül, mint Bölts  
Salamon mondja Péld. 12, 27. Illyen vólt ama békelességes türes-  
nek atzél tüköre a' Iób, a' ki jó lelki esmérettel illyen vallást té-  
szzen magáról, mellyben az Istennek Lelke, ötet meg-nem-is szá-  
folta. *Az Igaságot*: úgy mond: Felöltöztem vala? A' mint fel  
olvastam a' Tanításra. Melly drága Igékben minden kötelességei-  
az Embernek igen mesterségesen bé foglaltatnak.

Szóllok azért a' Szent Ióbnak rendi szerint az Embernek, e-  
zen három kötelességeiről, ugymint:

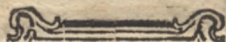
1. Az ő szoross kötelességeiről.
  2. Az ő belső kötelességeiről.
  3. Hivataljából következő kötelességeiről.
- 's ezek leszzen Tanításonnak három részei.

Mig azért ezeket elő adom, és ezen Példa szerint. Néhai  
boldog emlékezetű Hídvégi Groff Miko Miklós Urat. 's a' t. az  
Igaságnak drága bibor köntösében fel öltöztetve, 's az igaz Ité-  
letnek arany Koronájával meg ékesítve elevenen előtökben állí-  
tom, legyetek szomoru Halgatoim! egy kevés várakozással.

Az embernek tartozó kötelességei közül szoros kötelességeknek  
nevezik, az Erkölsöket vizsgáló Böltsék, azokat a' kötelességeket,  
mellyeket hanem tellyesít, erő hatalommal-is kényszeritheti az, a'  
kinek tartozik, hogy kötelességinek meg feleljen. Az illyen köte-  
lességeknek véghez vivése, ha tisztán akarunk szollani neveztetik:  
*Természett Igaságnak*. Eppen ezt az Igaságot akarta kifejezni Iób  
ezen szavaiban: *Az Igaságot felöltöztem vala, és az-is felöltözött va-  
la engemet mint egy Paláfstal: az én igaz Itéletem, fejemet mint egy  
Koronával ékesíti vala* Az holott fenki-is ne gondolkozzék a' Bí-  
rói Hivatalról, és a' Törvény székben tett Itéletről, mint ha  
Iób azt forgatta volna elméjében, mellyről alább, a' harmadik  
rendben, a' 16dik versben szöll.

Valjon

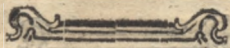




Valjon mitfoda jegyekből tanulhattya ki az ember, mik légyenek az ő szoros kötelefségei? Felelet. Mindazok, ezen kevés tilalmokban foglaltatnak, hogy senkinek életét: 's testének épségét ne bántsuk, másnak hírét nevét 's szabadságát ne sértjük, kecseltetett lábaitól, semmi uton módon meg-nefoszfizuk, a' kinek mivel tartozunk meg-telleyesíttük. Ezen négy dolgokban benne vagynak az embernek minden szoross kötelefségei: 's hogy mind ezek olyanok légyenek, mellyeknek végben vitelére külső erővel is kényszeríttethetünk, meg-tettzik tsak abból-is, hogy a' kik ezek ellen tselekeznek: maga az Isten, az Isráélnek Polgári Törvényeiben Mofes által kemény büntetéseket rendelt. Az elsőről így szól: *A' ki a' más életét bántya az is meg-ölettefsék.* 3. Mos. 24, 17. A' ki megsérti Felebaráttját véle-is hasonlót tselekedjenek v. 19. Hogy senkinek semmijit se ragadozással, erő hatalommal el-ne végyük keménnyen tiltya 3. Mos. 19, 11. 13. Így eleitől fogva minden Népeknél, minden jól rendeltetett Társaságokban a' szoross kötelefségek nehéz büntetések alatt parantfoltatnak, mellyek egyedül tsak arra tzeloznak, hogy senki abban, a' mi nekie tulajdona meg-ne bántafsék 's háboritafsék, mellyben áll az emberi Némzetnek békefsége. Már az ilyen szoross Kötelefségeknek gyakorlása neveztetik Virtusnak, vagy ha a' magunk nyelvünkön akarunk szollani *Ielefségnek* A' melly Ember abban magát gyakorolja minden erejével, hogy az ő tselekedeteivel szántszándékkal ezekben soha senki ne bántafsék, hanem Urunk parantfoltattya szerint Igafságot tselekedjék minden emberekkel, az ilyen neveztik Ieles Embernek, 's minél inkább örizi magát, hogy senkit meg-ne bántson, annál nagyobb annak jelesége.

Illyen vólt Iób, a' ki egészszzen Igazsággá, 's az által Ielességgé változtatta vala magát, mellyet az öltözetnek hasonlatosságában fejez ki, mert mint az öltözet ékesíti az Embert, ugy szintén az Igazságis, nevezetesen a' Palást olly Köntös vólt a' régi Görögöknél, melly az egész Testet bé fedezte, és így ki abban öltözött, egész Testében, semmi hiba, és rendéletlenség nem látzott; ugy a' szoross kötelefségeknek telleyesítése, semmi rutságot, nem hágy annak követőjében; Sőt mint a' Korona a' Fő-



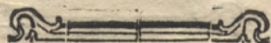


nek igen nagy díze olyan az Igazság annak tselekedőjének. Melly hasonlatoságokból ki tettzik, millyen jó, millyen hasznos, millyen gyönyörűséges a' Ielenség, és az Igazságnak szorgalmatos követése, az Emberre nézve, a' ki azt egész igyekezettel kívánja követni, egész életében. De vagynak az Embernek ezen kívül Belső kötelelségei, melly a' második Rész.

Midön az ember a' nyomorultal jól téssen, a' ki az ő Segítségével nélkül szükölködik, a' mennyire egyéb kötelelségei engedik, fel segiti, a' jótéteményért háládatos, az illyen tselekedetek nevezetnek Belső Kötelelségeknek. Ezek is el-multhatatlan tartozásai az Embernek, csak mivel ezeknek tellyesítésére fenki külsőerővel nem kényszeríttethetik, hogy az elébbeniektől meg-külömböztesse azokat szoross, ezek belső kötelelségeknek neveztetnek. Valamint az első az emberi Nemzet békeességére, ugy ezek annak boldogságára tzelőznek. Mellyből meg-lehet itélni, hogy midön Dávid a' Kármelbeli Nábálhoz, midön Vitézeivel Saul előtt bujdosnak a' pusztában követeket küldött volna, valami Elességnek kérésére 's üress választzal mentenek volna viszfza haragjában fegyverbe öltöztette Vitézeit, hogy Nábálnak mindenét Kardra hánnya, nem volt arra semmi jussa, mert ha szintén rosz és háládatlan ember volt-is Nábál, de nem szoross, hanem belső kötelelsége ellen hibázott: azért is midön az Abigail okofságával le tsendesíttetett, illyen Vallást téssen Dávid: Aldott az Ur, a' ki meg tartóztatott engemet, hogy ártatlan vért ne ontanék 1. Sam. 26. De ha szoross kötelelsége ellen tselekedett volna Nábál, az ő vére kiontása nem lett volna ártatlan. Belső Kötelelségek azok, mert ha fenkitől nem erőltetik is, de a' Természet Lelki esméréteben indittya a' jó szivü embert azoknak gyakorlására, mellyeknek szorgalmatos véghez vitele Kegyeltségnek, és a' melly ember azokat, minden alkalmatossággal gyakorolja kegyes embernek, a' kivel a' jótselekeszsük Iótéteményesnek neveztetnek.

Hogy Iób az illyen kötelelségeire mindenkor vigyázott, ezekben fejezi ki: *En a' Vakoknak szemivalek, és a' Sántáknak mint-egy*





egy *Ldbat*, a' *szukölködöknek Attyok valék*. Melly Igékben igen szép mesterséggel bé foglaltatnak az Embernek, minden belső kötelességei, mellyekkel másoknak tartozik. Ugyanis Jó b' vakon nem tsak tulajdon jelentésben való vakot ért hanem hasonlatosság szerint, a' kik elméjekben értetlenek, dolgáiknak folytatására, Tanáts nélkül szüzkölködnek, a' mint édes Idvezitönkis vefzi, midőn a' Fariséusokat *vakoknak* vak Vezéreinek nevezi Máté 23. 24. A' Sánták hasonlatosság szerint, azok, a' kik életek folytatására elégtelenek, és nyomorúságokkal környül vétetve, minden állatoknak szükségében vadnak Jef. 35. 6. a' millyeneknek mondatik lenni az Izraél a' fogságnak idején Mik. 4. 6. az illyeténeket a' ki felfegilti olyan éppen, mint ha lába lett volna a' nyomorultnak.

Vagynak gyámoltalanul, Atya, és Anya nélkül maradott Árvák, a' kiknek állapottyok majd leg keservefebb e' világon, a' ki az illyeneknek, ügyét magára vefzi, valyon nem olyané, mint egy édes Atya? a' millyen vala Jó b, kiről az iratik, hogy ő nálla kitsfinységétől fogva nevededett az Árva. De mennyünk által a' harmad rendbéli kötelességekre.

3. Az Isten egy vérből teremtetten az egész Emberi Nemzettséget, azt mondja Szent Pál. Tsel 17. 26. Azért az ember természet szerint mind egy; égynekis más felett való fő Iussa, 's fővebb méltósága nintsen de mivel az emberi Nemzet Társaság nélkül nem lehet, a' bölts, és jó Isten, minden embert valamely állapotban helyheztetett; mert valamint az emberi Testben, vagynak Nemesebb, és aláb való Tagok, de egyik a' másik nélkül nem lehet, és mint példának okáért a' Fő, az Emberi testben leg, ékessebb, mégis ha az egész Test tsak fő volna, mi volna annál éketelenebb, ugy a' Köztársaságnak Testében, ha minden Emberek egy méltóságuak volnának, a' disztelen volna, a' Társaság fennem állharna. Azért ő Felsége maga rendelt nemelleyeket az Ország Kormányának igazgatására, másokat az Oltár mellé: másokat az eke szarvára, kiket egy 's más hasznos Mesterségeknek folytatására, nagyobb 's aprobb dolgoknak a' köz haszonra való végben vitelére. Mellyből meg-tettzik igen szépen, hogy akár r' tsoda állapotban lévő emberis, nem utálhat meg-mást, sem magát. nem nagyoz hattya, akár mitfoda alá való Hivatalban lévő felett; mert valamint szükséges a' Fő Igazgató a' Társaságban fzi-



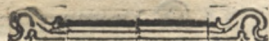


tén ugy szükséges: a' leg alább való Páfztoris a' barmok mellett a' Tárfafságnak hasznára. Altal láthattjuk ebből aztis, hogy az Isten akarattját nem tudják, és az ő Felsege tsudálatos böltsétségét nem értik, a' kik az emberi Tárfafságtól magokat el-vonvan, vadon erdőben kívánnak élni Remeteségben, ilyen képzélt okból, hogy az Istennek szolgálattjára alkalmatosabbak légyenek, mint-ha az Isten szükölködnék, az embernek szolgálattjára? Mintha az Isteni szolgálat nem az volna, hogy az ő Felsege szent akarattját tfelekedjük, ki az emberi Tárfafságot maga állította fel annak boldogságára, és rendelt kit kit Tarfafságbéli kötelelségre, és annak szorgalmatos folytatására?

Az ilyenekből származott kötelelségei, az Embernek Hivataljából folyó kötelelségeknek nevezetnek, mellyekkel, ha arra nem volna hivattatott, telyességgel nem tartoznék. Már a' millyen állapotban helyeztetett akárkitis az Isteni bölts gondviseles, azon Hivataljának kötelelségeit jó lelki esmérettel fáradhatatlanul folytatni tartozik. A' kire kevessebbet bizott, attól kevessebbet kíván, a' kire többet, attóltöbbet, a' Talentum szerint, a' mint kinek kinek osztogattatott, a' mint tanit az Idvezítő, Mát. 25. 20. Az illyen Hivataloknak jól végben vivése Egyenefségnek, és a' ki a' maga Hivatalját jó Lélekkel viszi, egyenes embernek nevezetik.

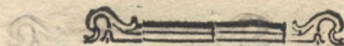
Mitfoda állapotú 's hivatalu ember lett légyen a' Jób, ebből nyilván ki tettzik, hogy ő vólt a' maga idejében az ő Helységének Törvénytevő Birájá, midőn azt mondja magáról, hogy ő annak Perit, a' kit nem esmér vala, jól meg hánnyaveti vala. Ugyanis, a' Pernek meg-ítélése, nem másokra, hanem a' Törvényes Birákra illik, kiknek az, tulajdon hivatalok. Miképpen viselte Iób azon Tiszttségét? *Annak Perit, a' kit nem esmérek vala*, vagy az Igének ereje szerint, *a' nem esmért Pért jól meg banyom vetem vala*; Az az: Nem tett ítéletet, míg jól végére nem ment, a' dolognak. Ez nevezetes kötelelségek a' Biráknak, hogy jól ki-tanulván a' Peresnek ügyét, a' Törvénynek egyenefsége szerint tégyenek Ítéletet, meg gondolván, hogy a' Biró Isten képében ül a' Törvény székbén Rom. 13. Nagy hibája tehát a' Birónak, mikor valakinek ügyét jól meg-nem értve Ítéletet téfzen; utálatos hibája, mikor személyt válogat az Ítéletben; kárhozatos hibája mikor ajándékért az Igafságot el-fordította. Egy szóval: *Utálatos az Ur előtt, mind az a' Biró, a' ki a' bűnöft meg-igazította mint az, a' ki az ártatlant kárboztatta a Peld,*





Meg-érthettétek Szerelmesim, milyen ember volt Iób az ő erköltsé-  
ben Igaságára nézve Jeles; Jótétéményeire nézve kegyes;  
Hivataljára nézve Egyenes, és így tökéletes ember volt, ki-például-  
tettetett mindenkinek eleiben, hogy ilyenek légyenek. De mi az  
oka, hogy igen kevesen találtnak illyetének, s ritkák voltak elei-  
től fogva? holott ezen kötelefségeknek még értésekre, nem kívánta-  
tik nagy és mély elme ha jól meg-értettetnek, ezeknek gyakorlása  
nem nehéz és nétalám erretzélozott Sz. János midőn azt mondja: *Az*  
*Isten Parantjólatai nem neheznek.* 1. Jan. 5. 3. Ne gondoljátok Szerel-  
mesim! hogy én az Emberi természetnek veszettségét kissebbíteni  
akarnám. De né talám, ha az Embernek első Gyermekségétől fogva,  
ezen kötelefségei jól eleiben adattatnának, és gyenge sziveikben jól  
bétsepegtetnének ha az aprot, és nagyobb Oskolákban szorgalmato-  
son tanittatnának, és gyakoroltatnának, né talám fokkal más ábrázat-  
tya lenne a' világnak. De valjon mit tanulnak az Emberek gyermek  
ségektől fogva ember korokig az Oskolákban? Igen sok hasznos dolgo-  
kat, de a' mellett igen sokakat ollyaténokat, a' mellyeket semmi álla-  
potban haszonra fordítani nem lehet, sokakat, olyaténokat, mellyek-  
nek az Oskolakapuján kívül semmi haszna nintsen, tanultatnak szor-  
galmatoson, hogy örök feledékenységben mennyenek, a' mellett a'  
maga kötelefségeiről semmit nem hall, vagy immel ámmal, vagy ak-  
kor hallanak, mikor már meg-vagynak vésztegettelve a' roszsz Példák,  
és a' vészett indulatok által, egészen meg-vagynak romolva,  
hogy a' Poétával ezt mondják: *A' Jót látom helyben bagyom, de egyebet*  
*a' roszndi nem követetek;* Azért egyebek felett a' maga kötelefségeiről  
kellene meg-értetni jó idején az emberekkel: hogy minden tudós lé-  
gyen nem szükséges, de hogy mindenk jó féle Emberek légyenek  
a' szükséges képpen meg-kivántatnék. Azért meg-jedzette, a' mi  
hanyatlo százunknak ekefsége a' Nagy *Rousseau*, hogy valameddig a'  
mi oskaláink, úgy állanak, a' mint most vagynak, addig a' világnak  
boldogságát nem lehet várni. Olyan Oskolákban kellett tanulni,  
azon kötelefségek szerint élt jó erköltsű Pogányoknak, kik csak a'  
természet világánál arra tudtak menni, hogy Jelés, kegyes, és egye-  
nes életet élván tökéletes Emberek voltak, kik jöllehet a' Jépus  
esméretén kívül voltak, de mégis egy Nagy a' Reformátorok  
közzül kár hoztatni nem bátorkodott, hanem azt mondotta, hogy  
lehetetlen hogy az Isteni Jóság Irgalmasságot ne tfelekedett volna





véllek. Igaz ugyan, hogy az Idveségre több kívántatik mint a' világi boldogságra; de a' Jésus égyfszeri tökéletes áldozattya helyben hozza, azt, a' mi romlott természetünkben lehetetlen, a' Kegyelem ki potolja azt, a' miben a' Test erőtelen.

Még egy kötelességem vagy on nekem is hatra Sz. H. melyet talám igen nehéznek lenni véltek, hogy a' mint meg-igértém-  
vala, Néhai boldog emlekezetü Gróff Mikó Miklós Urát elevenen előtökben állassam, de e' nem olyan nehéz, mint valaki képzelhetné. Ugyanis ő első gyermekségetől fogva áma Nemes, Isten kegyelmességéből szépen virágzó Nagy Enyedi Bethlenianum Collégiumban a'probb Oskoláit végezvén, ugyan ottan a' nagyobb Tudományokatis szorgalmatoson gyakorlotta 's kötelességeit meg-tanulván emberi kötelességeihez fogott a' Felséges Királyi, és Császári, Testörzö Nemes Vitézek Seregében állott, holott a' nagy világgal maga jó Erköltséit meg esmértetvén, meg-érdemlette, hogy a' Nagy Erdelyi Királyi Tábla Birái közzé tétettetének, a' melly Hivataljában, olly egyenesen viselte magát, hogy mindeneknek szereteteket magára vonta. Él tehát ez a' Néhai Méltóságos Gróff Ur a' maga lelelségeiben, mellyekben mint valami drága bibor köntösben fel vala öltöztetve, és a' maga igaz Itéletével, mint egy Palástal bé vala fedeztetve, és mint egy Koronával meg-ékesítve áll minden Ióknak előtt; él minden Uri Méltóságos Rokonságának 's minden jó Barátyainak emleketezetekben, él az ő meg - Keseredett szivü gyaszos Özvegyének Gróff Bethlen Klárájának szivébnn, él az ő el-maradt, három Uri Arváiban nevezetesen a' Kis Gróff Mikó Miklós Urfiban, kiben mint a' *Féniks* Madár az ő porából meg-elévenedik Gróff Mikó Miklós ő Nagysága; él halhatatlan Lelkére nézve a' Menyei Paradisomban; él amaz utolsó trombita szózat után testestől, Lelkestől, az ő Urának örömében mind örökké.

A M E N.



IGASSÁGOT SZERETŐ  
T A N Á T S O S ,  
MÉLTÓSÁGOS HIDVÉGI GRÓF  
MIKO MIKLÓS,  
U R

A'  
Méltóságos Királyi Tábla huszonkét Efztendöktől  
fogva hív Tanátsoflla, az ISTEN Házának egy jó Oszlopa, az  
Háromszéki Reformata Ekléliáknak Fő Curatora, a' kit életének felin, Negyven  
hét Efztendős korában, a' reméntelen halál, tiz napi betegsége után e' Világból ki  
szóllitván, Böjtelő Havának húszon harmadik napjának reggelin, nem tñak közönséges  
sajnállást érdemlett hanem e' mellett:

Méltóságos Uri Özvegye Gróff.  
BETHLEN KLÁRA ASZSZONY  
Eő Nagysága

*Mint tizenkét Efztendők alatt, meg-betsülhetetlen hív Uri Férfjét, mint  
bázának Tanaszfát, mint élete, és boldogsága Tanátsofsát, e' második Tanítáffalís  
meg-tisztelni kívánta, a' Szebeni Reform: Templomban.*

Böjt más Havának VII dik Napján MDCCLXXXX. Efztendőben

B E N K Ö F E R E N C Z.

---

S Z E B E N ,  
Nyomttat HOCHMEISTER MARTON Királyi priv. Könyvnyom-  
tato által 1790.



---

..... Bonus Consiliarius,

*Qui de instantibus verissime judicat ,  
Et de futuris calidissime conjicit.*

..... Jó Tanácsos

*A' ki a' jelenvalókról igazán ítél*

*A' következendőkhez pedig okosan hozzá vét.*

Cornel. Népos Themistoklesről.

---





### Textus: Esa. 3. 2. 4. 9.

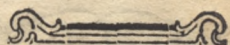
*Imé az Ur, a' Seregeknek Ura, el-veszi Ierusalemből, és Iudából a' Támaszt, és a' Tanácsost; mivel hogy a' Ierusalem el-romlott, és Iuda el-esett; mert az ő nyelvek, és tfelekedetek, az Ur ellen-vagynak.*

### ELÓLJÁRO BESZED.

**I**stenek a' Birák! mert az Erős Isten vagyon az Itélő székben, az Istenek között, kik a' Magoságosnak Fiai minnyajan! a) De ha Istenek miért nem élnek örökké, azt mondjátok? Vagy miért költöznek el-akkor közzülünk nyomorúságban élő Emberek közzül, midőn leg inkább kell az ő segítségük? Ha Istenek, és könyörülők, miért hadják el a' Várost a' Veszedelemnek idején, mint régen Tróját is az Házi Istenek? Istenek a' Birák! de romlandó Testbe öltözve járván e' földön, mint más Emberek ökis meg-halnak, azt mondja a' szent Dávid Király. b) Hogy ne legyen fenkinek bizodalma, az ilyen Földi Fejedelmekben. El-költöznek, hogy a' nyomorúságbanis tudjuk meg, hogy más hatalmasabb Isten vagyon felettünk, a' ki aláz, 's magasztat. El-hadják a' Várost, mert az Halál olyan, mint a' ravasz Ulysses, akkor lopja ki a' Palladiumot a' Városból, mikor a' Nép aluszik: De

a) Solt. 82. 6. b) 146. 2.





De mégis örökké élnek. Élnek az Igafságért, Élnek az Igaz vagy Igafságtalan Itéletért; mért midőn egy Népet, vagy Vároft, egy Nemzetséget, vagy Familiát igaz Itéletekkel meg-épitenek, élnek abban örökké, és kirdettetnek Nemzetségről Nemzetségre; ha pedig el-rontyák azt az hamis itélettel, vagy Tanáttal, még a' szomoru hamvakis kiáltanak utánnok. A' Mofes ígas Itéleti, a' fok ezer efsztendők utánis élnek. A' Lycurgus Törvényi, fok századokon felyülis Igafságokat meg-tartották. Salamont az igaz Itélet meg-ditsöitette, Akhitofelt bolondá tette a' veszedelmes Tanáts, A' Páris itélete még az Isteneketis egybe háborította, ugy hogy a' fzegény Trója keservesen érzette, az Apolló fokmentsége ellenis a' Junó dühötségét, a' Vénus pártfogása ellen, a' több Istenek Itéletit. Boldog hát a' Város, a' melyben meg-fzaporittya az Isten, az Eröft, és Hatalmaft, az Igaz Birót, és a' Tanátsoft, a' kik eröss Támaszfzai a' boldogságnak. De jaj a' Városnak, a' mellyből el-veszi a' Támaszt, mint a' Jérusálembőlés a' Tanátsoft mint a' Judából; mert az, az Isten haragjának bizonyos jele! Ez a' fok vastag gyász ruha bizonyoson közöttünkis, nem örömmek, hanem szomorúságnak, nem az Vr Jókedvének, hanem búfulásának jele, mint ezek a' fok szomoru ortzak, ezek a' síró fzemekis! Ezek az égybe gyölekezett Itélöbirák, bizonyoson nem a' vigafságra, hanem Temetési szomoru Pómpára gyültenek egybe; mert az esett e' Fő Városbanis, a' mi Jerusálembe, azt tfelekedte az Ur velünkis, a' mit Iudával, mais elvettégy Támaszt, mais meg-fosztott, egy Igafságot fzerető Tanátsoftól, a' Méltóságos Királyi Tábla egy hiv Tanátsofsától, Méltóságos Hidvégi Gróff Mikó Miklos Ur éö Nagyságától, mert elromlott a' Jerusálem, és a' Juda el-esett, és mi kéttsegnélkül vétkeztünk az Ur ellen, hogy az ő életének felén vette el-ötet, és nem az étlettel meg-elégedve, éppen most, és nem ezután, éppen a' fzükségben, és nem a' boldog napokban.

ész. Ti azért gyászban öltözött Méltóságos, és más Renden lévő  
II. keservefsek! vegyétek szivetekre, mitfoda Támaszt vesztettetek el, e' tfak most nevezett Méltóságos Gróff Urban! Ti Tanátsban ülő Urak, vegyetek efszetekbe, melly nagy tfonkaságot okozzon köz-





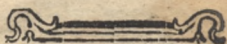
köztetek, midőn az Ur el-vett egy Igafságot szerető Tanátfoft a Judának Itélő székiből! Ti minden Renden lévő kérefztény Halgatók! tudjátok meg, hogy mikor a' Népnek nyelve, és tfeledeté az Ur ellen vagyon, effélékkel ostorozza a' maga Nepét Halgafsátok meg- ezeket; mert ez háromrol léfzen Elöttetek te jendő fzmoru halotti Tanításom.

## MAGYARÁZAT.

*I. Refz.* Nem fzükség Keresztények! hogy hofzfu magyarázattyá adjam itten Ierufálemnek, és a' Judának, mellyek itten elé fordulnak, és a' mellyeknek nevezetek alatt fzőll az Isten az Izraél Népének, mert tudni valo dolog, hogy Jerufálem Fő Vároffais volt a' Szent Földnek, és az Izraél orfzágának, és a' maga virágjában lakó helye a' Királyoknak, és az Hatalmasoknak, a' Biráknak, és a' Tanátfosoknak, a' Profétáknak, és a' Papoknak, a' Hadakozó Férjfiakanak, és a' tudós Mefter Embereknek mint fzin tén most ez a' mi Fő Várofunkis, az honnan következés fzerint ment ki mind a' jó mind a' rosfz az Orfzágban, mert midőn Jerufálembe meg-vólt romolva az erkölts, el-áradott valami bűn meg-vefztegettettet az Isteni tífztelet, mint az meg-ólthatatlan harap ugy terjedett ki-az egész Orfzágban. Ez okból a' Jerufálem neve alatt az Isten, a' Próféták által, az egész Orfzágot fenyegeti és bünteti vala egy időben, ugyan annak neve alatt vigasztalja és biztattya a' vala más alkalmatofsfággal; Ez hát igen fzikott dolog más Iróknális az ékes befzédben, hogy a' Várofnak neve alatt a' benne lakók, egy Fő helynek névén pedig az Elöljárók értefe nek, a' minémü értelemben elé fordul fokfzor a' Babilon, és Róma Vároffais.

Nem külömben vagyon a' dolog a' Iudával a' ki-midőn a' Jákob Fia között egy leg hatalmasabb vala, lett Feje a' Juda Nemzettségének és nevezetes dolgokra nevezve a' leg első, mert külömben is erős hatalmas Nemzettség vala, mely után halgat vala a' Nép. Ez okból a' Júdáról fzőllván, az Isten fzőll az egész Népről, és a' Juda Orfzágának minden Lakofsfairól; mert természet fzerint vala





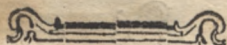
dolog az, hogy a' leg hatalmasabb Nemzettség, Familia, és Ház után halgat a' Nép, nem csak a' jóban, hanem a' rosszban. A' Judában feddi hát az Istén a' Népet, és fenyegeti további romlással, mert azt mondja, hogy el-romlott a' Jerusálem, és a' Juda el-esett, az az mind a' Nép, mind az Elöljárók vétkeztenek az Ur ellen, azért el - szedi közzülök a' Nagyokat, mind a' külső, mind a' Papi, mind a' Hadi, mind pedig a' Polgári Renden.

A' többi között hát azzal fenyegeti, hogy el-vészí Jerusálemből a' Támaszt, vagy az Istápot, melyhez bátran támaszkodhatik vala, mind a' Város, mind a' Nép. Tudjuk mi a' Támasz a' mellyel nem csak egy dőlő félben lévő Házat, nem csak egy le-szakadó épületet, vagy romlással fenyegető Tornyt támasztanak meg, hogy meg-előzzék annak pusztulását, vagy le-rogyását; hanem meg-támaszkodik az erőtlén az ő Istápjához, az ellenség előtt álló bizik az ő háta megett lévő Támasz, és segítséghez, valamint az Aszfizonyi állatnak lelke bizik az ő Férjéhez. De már azt kérditek, mi a' Városnak Támaszsa, mellyhez támaszkodik a' veszedelemnek idején? A' Bölts, és hív Elöljárók, az erős és hatalmas Ferjsiak, a' kenyérnek, és a' Viznek bövsége, mellyek ha nintsenek, minden nyomoruságok, és minden Ellen-ség könnyen erőt veszén a' Városon, és a' Népen: Ezért a' szép hasonlatosságért nevezi a' Szent Dávid, az Istennek támogató hatalmát Pásztori botnak, melly őtet vigasztalja. c) Illyen szollás formája azis, midőn az Isten azzal fenyegeti a' Népet a' Próféta által, hogy el-töri a' Kenyérnek bottyát, d) sokkal fenyegeti vala hát az Istén a' Támasz el-vételének nevezeti alatt Jerusálem Városát, tudnillik, sok szükség nyomoruság, és fogyatkozással, és azoknak el-vételekkel, a' kikben bizik vala az ő lelkek, mint erős, és hatalmas Támaszokban, nyomoruságnak idején, a' mellyek nélkül elkell vala romlaniok.

Vallyon nem így vagyoné egy akár melly Háznakis dolga, a' mellynek szükség hogy Fundamentuma, Támaszsa, külső, és belső Ekefsége légyen. A' Krisztus az Idvesség dolgátis hasonlítottán

c) Solt. 23, 4. d) Ezek. 4. 19.

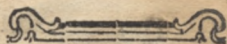




ván a' Ház építéshez, így áll arrol. e) A' Bölts Ember, úgy mond, az ő Házát építi a' Kösziklán, és nem félti semmi árviz ellen, és semmi szelek azt el-nem ronthatják; A' ki pedig fővenyen épített, el-rontya azt a' leg kissebb viszontátságis: Boldog ház e' szerint az melly az Isteni félelmen, mint erős kösziklán épített, és a' melynek erős Támaszfa, egy bölts, és okos, egy Tanatfos, és szorgalmatos keresztyén Gazda, a' ki vigyáz, hogy az ő Háza meg ne fogyatkozzék, és a' ki a' szép rendel mint erős falakkal körül vette a' maga Házát! Boldog és állandó Ház, melynek belső Ékeiségei, nem csak a' nagy Tükrök, az Arany és ezüst drága Mobiliák, hanem kiváltképpen egy okos, és bölts Gazda Afzszony, a' kinek szíve bizik az ő Férjében, és nem más, hanem csak az ő Férje egyedül szemeinek minden gyönyörűsége, és olyan kíván lenni mindenekben, mint a' Bölts Salamontól leiratott kedves Afzszonyi állat, f) aki meg-ékesítette Házát, nem csak a' virtusokkal, hanem Isteni félelemben nevelt gyermekeivel, és minden panasztól üress és szorgalmatos Ház néppel. Bizik az ilyen Háznép az ő erejében, állandósággal biztattya magát, nem retteg az ő Ellenségétől, nem fél a' fogyatkozástól, mert fundamentuma az Isteni félelem, Támaszfa egy bölts és okos Gazda, minden külső és belső Ékeiségei drágábbak az aranyból, és az Ezüstről. Boldognak mondják az ilyen Házat minden ő szomszéd, és még az Idegenek is.

De vegye el-valaki egy ilyen akár melly Háznak Támaszfát, valyon nem meg-hanyatlíké? Vallyon nem fenyegetie romlással a' benne Lakókat? Nem kiáltanaké pusztulást a' Támasz nélkül sorvadó falak. Más színt, más nevet váltanak a' belső Ékeiségek, azt mondja a' szomszéd, és az Idegen elesett ama boldog, és Hatalmas Háznak erős Támaszfa, már erőt vehetünk rajta. Abban már csak egy özvegy lakik könnyen bánhatunk vele. A' Gyermekek benne árvák, nem menthetik ellenünk magokat. Nem kitűny fenyegetése hát ez az Istennek Jérusálem ellen, a' melly olyan vala mint a' Boldog Ház annak Lahoszái, mint a' Judának nyugovó Oroszlánnya, a' kiket nem mér vala senki fel kö-





teni, míg annak Fundamentuma, Támaszfzai, külső, és belső Ékességei kedvesek valának Istennek; de el-vévén a' Támaszokat belőle, ekképpen sirattya a' Jérémiás Próféta; g) Mikképpen ül puszttán csak ő maga a' Város, melly bővölködik valamindennel, olyan lőtt mint az Özvegy, ejjel nappal az ő könyhullatási ortzáján le-folynak, minden Baráti sem vigasztalhatták meg-ötet! A' Juda pedig számkivetésre méne a' nyomoruság miatt. El-romlott a' Jérusálem, és elesett a' Juda, Támaszfza nem lévén! Ezeket találom én egy jó erőss, és hatalmas Támasznak el-vételében. Ezeket találjato~~k~~ Tüs kéttség kívül gyászban öltözött keservesek, kik egy ilyen elvétetett erőss Támasznak üress helyén siráinkoztok, de későn, mert az Halál vitte el-azt, és az Ur vette el a' Ház mellől.

Nem kevésbé keserves dolog Másadszor, mikor az Ur Isten el-vészen, egy Igasságot szerető Tanátsóst véletlen a' Nép köz-zül. Ha valaha égyyszer most kívánnék oly szerentsés lenni, ebben az helyben, és olyan hathatóson szóllani Elöttetek, egy Igasságot szerető Tanátsósnak le-írásában, a' mellyből nem csak azt látnátok által, hogy melly nagy büntetés az, mikor az Isten el-vészen egy jó Tanátsóst, hanem arrólis meg-győzhetnélek Titeket, hogy melly nagy ékessége egy Itélő széknak, melly el-multhatatlanul szükséges a' Népnek, az Igasságot szerető Tanátsós, a' ki mindeneknek előtte féli az Istent, és a' ki valójában érti azt, hogy csak az Isteni félelem a' jó böltsétségnek kezdeti. Móses egy a' leg szebb Itélő Biró a' Világon, és az Izraélnek igasságot szerető Tanátsósa, az Istent mindenkor előre meg-kérdette, és midőn indulatból, és maga fejétől ütné meg a' kösziklát, nem csak az Istent bántá meg, nem csak magának ártta, hanem a' Népnekis, mert az Isten el-vévé őtet, a' midőn leg inkább kell vala. A' Római ritka példája Tanáts, soha nagy dolgokban nem ítelt, míg elébb az Isteneknek nem áldozott, és nem mulattael a' Templomot a' *Referaddért*. Daniel soha a' Király eleibe nem ment, míg ablakait ki nem nyitotta, és elébb nem könyörgött. Amaz igasságáról el-híressedett Areopágusi Görög  
Ta.



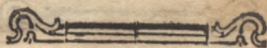


Tanáts, Áldozat nélkül egybe nem gyült. A' Vallás nélkül való Tanátsos hát éppen olyan mint a' Vallás nélkül való Tanító, mind kettő Lelkiesméret nélkül tanít, és tanátsol, csak a' kenyérért szolgálván: Ha azért Istenfélők a' Tanátsosok, tagadhatatlanul tapasztaljuk, hogy Istenfélő a' Nép is, melly mint a Juh nyájj Pásztorát, úgy követi Elöljáróját, és a' mellyet a' Nagyoknak jó, vagy rossz példája inkább von akárhova, mint a' Törvény, a' jutalom vagy a' büntetés.

Jó Tanátsos az is, a' kinek életét, és tselekedeteit a' Nép boldogságának szívetére lekefűti, a' mellyért kész fel áldozni minden tehetségeit hűséggel, és vidámsággal, és azt tartja leg fővebb áldozatjának, hogy a' Népnek szeretetét, és szívét magához huzza, mint Augustus, és halhatatlanná tegye magát Jótétivel, mint Titus, buzogjon a' Népért mint Esdrás, mindent elkövessen boldogságáért, mint a' Néhémiás. Moses azt kéri vala az Istenről, hogy inkább ötet öllye meg, csak a' Népnek kedveszen: Egy igaz Tanátsos hát a' boldog, és a' nyomoruságos napokban is, úgy viseli magát, mint az Édes Atya, a' ki nem tartja a' Népet mostoha Gyermekeinek, hanem kész vérével, is életet adni azoknak.

Jó Tanátsos az is, a' ki az Igasfágot szereti, azt gyakorolja attól semmi tekintetben el-nem áll. Sének Lucilius Barattyákos küldött Levelében éppen azt kéri tőle, hogy Siciliában Elöljárókat vagy Consulokat tenne, a' kik az Ítéletben Igazak, a' beszédben igazmondók, a' tselekedetekben egyenesek, és az Igasfág ki szolgáltatásában, vagy annak végben vitelében szelidek, az ajándékoknak pedig meg-vetői lennének. Nem szégyellette Aristidész, hogy Igaznak neveztetvén, azért némelly esmeretlenség számkivetésre méltónak ítélnék. Melly szent, és fegyhetetlen dolog vala hát régen, midőn a' Tanátsos, az ő feje vagy fekete követskéjét, csendes, és egyenes lélekkel vethette a' Vederbe, és nem vizsgálhatta senki mit ír mit mond, vagy mit ítél, s hogy méri azt tselekedni! Az Astrea Szűz, vagy Igasfág Isten Afzszonya, a' fok érdeksátióért ugyan a' földről el-költözött, de az





Igafságot szerető Tanátssal örömmel lakik, és azzátársal-  
kodik.

Jó Tanátss azis, a' ki a' könyörületességet gyakorolja, a' ki S'ket, vak és néma, mint az Arcopágusokban kívánniak vala. Nem halja az ajándék ígérőt, és a' roszsz Tanátss adót, nem lát-  
tya, hogy a' Peres gazdagé, vagy szegény, és a' kis Birónak jó  
ítéletit vagy intereffatióit nem karitsálja ki! Jó Tanátss a' ki a'  
mint *Tucididesből*, Cornélius Nepos Themisloklésnek ditsérétire  
meg-jedzette b) A' jelen valókról igazán irél, a' következendők-  
höz pedig okoson hozzá vét! Jó Tanátss, a' ki érti a' maga köte-  
lefségit, és tudja, hogy az Istennek képiben itél; i) azért az  
Urnak félelmében okkal, és szorgalmatoson tselekeszik mindene-  
ket, tudván, hogy az Istennél nintsen hamisság, sem személy-  
válogatás, sem ajándék vétel! Az ilyen Birák Istenek, az illye-  
nek mint az Eliákim tisztességre vannak az Itélő széknek, és  
ditsőfségre az ő Attyok Házának, k) és a' mint hallottátok, az  
Igafság, és Itélet ékes koronája az illyen Tanátssnak! De fájdá-  
dalom! midőn a' jó Tanátssot rövideden le íram ide kell tennem  
azt-is, hogy gyakor időben kevés Samuelt találunk, a' ki el mérné  
azt mondani; Áljon elő a' Nép, és mondja szemembe ha vagy-  
né valami ellenem való panaszsa, ha el-vettemé valamit valaki-  
től törvénytelenül, vagy meg-rontottamé valakit, hogy viszsa  
fizessem, l) nem kérkedhetett ezzel Akháb, a' ki a' szőlőért  
Fesesége Tanattsára Nabotot meg-kövezteté. Nem ditselkedheték  
azzal Páris, hogy Hazáját itéletivel meg-építette, a' midőn egy  
szép ábrázatért, az Almát másoktól el-itélte. Nem Ákitofel,  
a' ki a' Fiut, Attya ellen tanátssolta, nem Pilátus, a' ki a' Csá-  
szártól való féltiben, a' világ Urát Lelki esmérere ellenis halálra  
scententiázta.

Nem abból áll hát egy fő Tanátss, hogy tsak azon gondol-  
kodjék, mi módon szaporítsa meg az Országban az Indiai Fű-  
szerfzámokat a' Damaskusi Sellymet, az Arabiai Bárfonyt, a'  
Görög Országi borokat, tegyük ide a' Párisi pompa Portékákat,  
's több

b) Cor. Nep. Thest. c. 1, 12. i) Kron. 19, 6, 7. k) Esa. 22, 23. l) 1. Sam. 12, 3.





's több ilyeneket, a' mint régen egy szívet ható Ékes beszéd-ben szól vala egy Duna mellyéki Milénusi gubás paraszt Ember, a' Római Tanátsban, mellyet Márcus Aurélius Császár, nagy kédvességgel beszél vala Barátnak, és nagy meg-nyugovással ditséri vala természeti ékes beszédit a' szegény Embernek. Az az igaz Fő Tanáts hát, a' melly allatt az Igafság, békeség szeretet, Isteni félelem, Egyesség, tsókolják egy mást a' Judának minden Városiban, és a' Jérusálemnek minden uttzaiban, ott mondhattuk boldognak a' Fő Tanátsot és az által a' Népet, a' hól nem különböztetik meg-a' bünt a' büntöl, hogy az edgyiket, mint *Crimen Politicumot*, oh Istent bocszantó gondolat! a' Biró a' maga feje szerint, a' többit pedig nem tudom, mitfoda Törvényből ítélje meg! Az igaz Tanátsosnak egyik kezében az Istennek szent Beszéde, a' kinek képiben Itél. A' más kezében a' Népnek Törvénye, a' mellyre meg-esküdt; egy leg drágább Clenódiuma hát az Országának, egy Igafságot szerető Tanátsos, és a' leg nagyobb kara midön el-véretik. Egy szokott fel kiáltás vala ez a' Római orátoroknál: Lássák meg az Atyák, hogy a' közönséges Tárfafságnak valami kára ne légyen! Tüs azért Méltóságos Felső, és Alsó Tanáts Urak! vegyétek ezeket ezetekben, a' miket egy jó Tanátsosrol szóllottam, mert most Ti ültök az Itélő székbén, de majd az Itélő szék előtt elölli kell állanotok a' számadásra! Légyetek azért Igafságot szerető Tanátsosok, hogy a' közönséges Tárfafságnak valami kára ne legyen!

**III.** Szóllottam a' jó Támaszrol, és a' jó Tanátsosrolis, a' mellyek *Rész.* el-mulhatatlanul szükségesek, nem csak egy akar mely Háznak, hanem minden nagyobb, és kissébb közönséges, és különös Tárfafságoknak is. Lássuk azért harmadszor, hogy midön az ilyeneket az Ur Isten el-fzedi, a' Nép bünéért tselekfszi, a' kinek nyelve, és tselekedete az Ur ellen vagyon. Az Ur Isten örökké azért tufakodott annyit az Izraéllel, hogy boldogá tehesse bár tekinsük meg-annak a' Népnek Historiáját, a' melly Nép, és annak Historiája Mustrája lehet mais akár melly Népnek, a' szerint bánván mais az Isten a' Népekkel, hogy tudnillik midön az Istennek szíve szerint él jár kél, és tselekefszik a' Nép, az Ur Isten az ő kegyel-





kegyelmes Igérete fzerint meg-tetézi ötet mindennémü Jótéteményeivel, semmi, boldogságot tölle meg-nem tagadván; De ellenben mihellyen idegen, az ő Istenéhez, és sok fenyegetései, és kérelmei utánis meg-nem nyeri a' Népet, sőt meg-átalkodottnak találja minden gonofzban, akkor egyik tfapásra, a' másikat bortsátván, mind addig fanyargattya, míg vagy meg-töri, és meg-jobbittya, vagy pedig mint meg-átalkodott Népet meg-veri, és el-rontya. Jérusálem nevezetesen, és az Izraél fzama nélkül tapasztaltalta, ezt az egymással versengő boldogságot, és nyomoruságot, de nem fzükség olly mezfze hátra maradott időkről venni a' példát; mert az illyen egy mást tferélő boldog vagy nyomoruságos Vifzontaságoknak miis Tárgyai vagyunk, nem különben mint az Izraél a' jó vagy rofz fzelekedetekért.

Az Ur Isten hát éppen ezt az okát adja a' maga bñtetésének a' mellyel egyik nyomoruságát azzalis tetézi vala, hogy a' meg-romlott Jérusálemnek, mind az elesett Judának nyelvek, és fzelekedetek az Ur ellen vólt, a' nyelv, és a' fzelekedetekben fejezván ki minden rofzfafságokat; mert valjon elsőbenis nem a' nyelv az, mellyel meg-bántjuk az Istent, és az Embereket, és a' melly mutatoja a' mi fzivüknek, és annak gondolatának? Ne menyünk mezfzebb maguknál, imé a' mi Nyelveink azok, melyek fzemtelenül perelnek sokszor az Istennel, panasz, zugolódás, és ákozodásokbanis. A' mi nyelvünk az, melly ezerfzeris hamissan esküszik, az élő Mindenható Istenre. A' mi nyelvünk az, melly sok ifzonyatos káromlásokat szól, az Egeknek, és a' Földnek Teremtő Istene ellen. A' mi nyelvünk az, melly meg-rágalmazza ártatlan Felebarattyát, melly Efzköze, minden trágár Beszédnek, melly szól sokszor nyájafon, de álnokságnak mérge vagyon alatta; De ki tudná a' nyelvnek sok ezer jó nyelvvelis minden hibáit elő beszélni; méltán utálja vala hát az Ur Isten a' Jérusálem illyen gonofz nyelvét, méltán nevezi el-romlottnak méltán fenyegeti, és büntetés e' fzerint. Másadszor fzelekedetek is vétkefek valának mindenekben, és sokképpen, vétkeztenek vala, a' Jérusálemnek, és Judának minden renden lévő Lakossai az Ur ellen, azért fenyegeti hát, hogy jobbanis el-

vélzi





vészli minden Támaszokat, és el - szedi az ő Tanátsfokat, hogy Jérusálem jobbanis el-romoljon, és a' Juda el-esék; Így vagyon hát dolga a' Népnak, a' melly meg-nem zabolázza az ő nyelvét, és el-felejtkezik minden jó tselekedetekről, keservesen kell érezni ezeknek szomoru következéseket.

Sok volna elé számlálni az Istennek minden Jótéteményeit, mellyeket gyakorolni szokott, egy szíve szerint való Néppel, de ellenben a' büntetések is, a' mellyekkel meg-látogattya, az olyan Várost, és Nemzettséget, mellynek szívét vagy meg-akarja törni, vagy el-akarja őket törölni, el-vévén a' mellől a' Támaszt, hogy el-döljön, el - szedvén a' Tanátsfócsait, hogy a' maga gondolati szerint vesztére siessen. Innen mondja vala a' felyebb említett Milénusi szegény ember, a' Consulok ellen panaszolván a' Romai Tanátsban: Keserves dolog nyomoruságot szenvedni, Keservefőbb, midőn azt valaki érzi de nem orvosolhattya, leg keservefőbb pedig akkor, midőn a' nyomoruságnak orvósága jelen vagyon, de a' ki orvosolhatná nem akar, a' ki pedig akarná, nem orvosolhattya! Az Ur Isten sok jájt kiált a' Proféták által Jérusálemnek, és Judának, az ő nyelvekért, tselekedetekért, mellyek ellenére voltak: De ha valakinek egy kevésé tudának teltzik, hogy csak a' Proféták szavaiból erősfittyük a' dolgot: imé Márcus Aurélius Császár, egy Levelében, éppen hasonlokról emlekezik, mellyeket, a' Jugurthával el-fogatott Mauritania Bocchus nevű Királyának Attya, mondott vólt hajdon a' Romai Tanátsban, mellyet a' Capitoliumba improtokolálva tartanak vala. Ezek, azok a' Pogány Király szavai: Jaj az Orkágnak, a' mellyben úgy élnek, hogy a' Jóktól a' rosszszak, a' rosszszaktól a' Jók meg-esmértetnek, a' melly a' Tudatlanokat bé fogadja, a' Tudócsokat meg-utálja, mellyben a' Jók félelmesekek, a' rosszszak bátrak, a' békecség szeretőket meg-verik, az háborgók segittetnek, mellyben a' Boldogságot munkálkodók meg-utáltatnak, a' veszedelmet okozók meg-koronáztatnak! Jaj az Orzágnak, az hól a' szegények kevélyek a' Gazdagok kegyetlenek lehetnek, az hól a' rosszszak mindenek meg-esméri, de a' jót választani nem mérk, az hól nyilvánis, úgy verkeznek, hogy másutt titkon sem mérnék azt tseledni! Jaj az Or-

D

szágnak,





szágnak, az hól kiki, a' mit tettzik kívánnya, a' mit kíván követi, a' mit gondol meg-mondja, a' mit meg-mond bátran tselekedzi, és senki nintsen a' ki ellene álljon! Szerentsétlen, a' ki ilyen Országban lakossa, mert az olyan Ország, vagy az Istennek haragját, vagy az emberek dühösségét huzza magára, vagy megfojtatik a' jóktól, vagy a' kegyetlenek' kezekbe esik! *m*) Bűntetéseket hát mind ezek a' Próféták szerintis, mikor el-esnek a' Támáczok, el-vétnének a' Tanácsfokok, mikor el-romlik Jeruzsálem, és el-esik Juda, hogy többé fel ne kelheessen, veszedelem, mikor a' mi nyelvünk, és tselekedetünk az Ur ellen vagyon.

## T A N U S Á G.

Tudományúl vegyétek hát ezekből újra Kerefsztények! hogy a' Bölts Téremtő csak leg kissebb Teremtett állatotis, nem hagyott boldogság, és viszontagság nélkül az Ég alatt, valamely égyfzer született, és a' Napot látta. Az oktan állatoknak boldogsága, az élet, egétség, az étel, ital, álm, az indulatoknak követése, az erő, és a' magok oltalmokra adatott tehetség, de nintsenek azokis, fok féle tsapások, nyavalljak, veszedelmek, és ellenségek nélkül, bátor a' Parantsolatokról nem tudnak, a' Virtuust és a' vétket nem esmerik, hogy azoknak által hágasfokért büntettefennek: De ha ezeket nem tudják reménségek lintsen, más élet, álandobb boldogság, és jutalom iránt, a' mellyel vigasztalják magokat, azért csak a' világ a' részek, és boldogságok.

Mennyivel inkább az Ember, a' ki jóllehet más tzállal, más tulajdonságokkal, Nemes, és Angyali tökéletességekkel vagyon készitvet és ezer meg-ezer jókat vett, és véfzen az ő Teremtőjétől, és a' Boldogságnak edefsége, sokkal nagyobb mértékben közölterett velle, mint minden más Teremtéséssel a' földön. Ha az Embert magában, mint tsupa embert, és földből való Testet nézzük, sokkal erőtelenebb más Teremtéséknél, sokkal gyengébb, tartólanabb, mert ha csak mint tsefsemő magára hagyatnék, soha égyis fel nem nevednék. Az Ertelem, okosság, az Hit, Reménség  
neme-



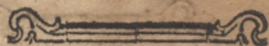


nemesítik meg-hát ezt az erőtelen Testet, a' Virtusnak, és Vétkeknek tudása különbözteti meg más Teremtésektől, ezé Ember, és nem oktan állat. Ezek nélkül a' Tökéletesség nélkül, hijjában tiztomázza por Testét, minden arany gyémánt és drága ruhákkal, mert csak olyan, mint a' Páva tollaiban öltött szajkó. Akárhol kezdjük az Ember boldogságát elő számlálni, nintsen penna, melly azt le írhasa, de nintsen nyomoruságunk elő beszéllésére is elegendő nyelve senkinek, bár Cicero, Demosthenes, vagy Jung legyénis valaki; De miért vadnak mind ezek? Kétség nélkül, hogy esmérje meg-az Ember az Teremtőjét, Gondviselő, meg-tartó Istenét, jóltévő Menyei Atyát, és úgy viselje magát hozzája, mint erőtelen, de okos Teremtés, mint sok nyomoruságot látott, de sok boldogsággal is élő Ember, mint rövid életű, de örökké valóságra készülő Hívó és csak mint utazó keresztyén e' földén, a' ki hogy a' jóért, háladatos, békefégés tűrő a' nyomoruságban, és az Istennek min Főbb Hatalmaságnak tettzésén mindenekben meg-nyugvó legyen leg főbb kötelessége, és akar mint nyughatatlankodjek a' féret Test, de az Ember, mint okos Teremtés támaszkodjék a' józan okossághoz, és a' Kegyelemhez, az Isten biztatáshoz, és Igéreteihez, a' ki ha egy napon meg-probálja, meg-látogattya, a' másikon meg nyugtattya meg vizsgáljálja az Embert. Hogy sokkal ne fárasztalak Titeket szomorú Keresztyények! Imé az Isten a' több Jótéteményi között, egy Városban a' Támaszt, a' Tanátsot, a' Hatalmast, és a' Tudos Mester Embertis, Boldogságnak nevezi, és azoknak el-vételét Büntetésnek, Boldogságnak neveztem fellyebb énis, egy akármely nagyobb és kisebb Uri, vagy alattón Házban, az okos, bölts Tanátsos, és szorgalmatos Gazdát, a' ki az ő Házának valóságos Támaszfa, és a' mellyel az Isteni féltelmen épült Ház, eröss, bátor, gazdag, és boldog, a' nélkül pedig az Háznak Titulussá gyászos Ház, a' benne lakók Özvegyek, Árva: Ti azért boldogságban élő Keresztyén Ászfzonyi Rende, Méltóságosok, Tekintetsek, és Ti szegénykis! Emlekezzetek meg e' máj naponis, hogy Támaszfa az Háznak, a' bölts és szorgalmatos Gazda; Betsüljétek meg-azért Azokat, imádkozzatok szüntelen azokért, mert imé tekintétek meg, hogy ha remén-

D 1

telen





telen és váratlan, ez esett egy Nyers, erős, hatalmas nagy. Élő fán, a' mint a' Krisztus szől, mi eshetik azokon, a' kik, minden virtus, Hit, jótlekedetek, böltsétség, és szorgalmatosság nélkül szárazok? Hát a' melly Ház jó fundamentumon sem áll, Támaszfais gyenge, valyon nem olyané, mint a' fővenyen épült Ház, melly nem csak árva, és gyászos, hanem Tárgya léfzen azonnal minden nyomoruságoknak, mi-helilyen Támaszfa ki dől?

Nem külömben Áldás, és meg-betsülhetetlen kints, mind az Isten Hazában, mind a' külső Tárfafságban, egy igazságot szerető Tanátfos, egy olyan Tanátfos, mint a' millyent fellyebb le irtam, a' ki Isten felő, Hazáját és annak boldogságát szerető, Igaz könyörülő, érti a' maga kötelességét, és maga előtt hordozza, hogy ő az Isten képiben ül, és itél az Itélő székbén, és haigasságot szerető Tanátfos, haigaz és egyenes Biró, egy ékecsége az Itélő székek, egy ditsősége az ő Attya Házának, és léfzen az ő Ítélete Koronája az ő Fejenek: Avagy nem azé hát a' mi kötelességünk, hogy szüntelen kérjük, az egekben lakó, itt e' földön pedig Igassággal Uralkodó Fő Itélő Birót, hogy adjon mind a' Boldog, mind a' nyomoruságos napokban Igasságot szerető Tanátfosokat, és hogy éltesse azokat, a' kiket adott? Mi méltóbb, hogy midőn esedezünk Hazánk békelességeért, boldogságáért, esedezünk azértis, hogy ne vegye el az Ur Isten a' mi bűneinkért a' Tanátfosokat, kik Támaszfais, mind a' Békelességnek, mind a' boldogságnak, a' Tárfafságnak, és az Isten Hazánakis? Amaz egyenes indulatú, személy válogatás nélkül igazságot szerető, és Itélő Római Cenfor Cátó, azt mondá a' Tanátstnak, a' gazdag Mánlius, és a' szegény Collátinusról, kiket Cenforoknak akarának tenni, mind kettő nints fogyatkozás nélkül, mert a' Gazdag majd kegyetlen, a' szegény né talám huzavonó léfzen,<sup>n)</sup> és egyikis az Igasságot nem fogja gyak-orolni, és ki mondani. Csak ott hát a' boldogság, a' hól a' Tanátfosok minden Tekintet, és interessatio nélkül bátrak, és igazságot szeretők mert

ugy

<sup>n)</sup> Cicer. de Legi.



ugy Istenek a' Birák, ugy a' magofságosnak Fijai, ugy igaz Tanaszok, és erős Ofzlopok.

Kötelefségünk végre azis, hogy vessünk zárt a' mi ajkainkra, és ugy rendeljük a' mi tselekedeteinket, hogy ne vétkezzünk, sem az Isten, sem a' Tanátfosok ellen, ne vétkezzünk az Isten ellen, hogy elne végye a' jó Tanátfosokat, hogy meg-romolják Ierusalem, és el-efsek a' Iuda. Nevétkezzünk a' Tanátfosok ellenis, mert a' Tiszt, és az erő, nem a' nap kelet félöll nemis Napenyézfetről jö, minden az Istenen áll, ő aláz, 's ő magasztal. o) A' ki a' melly népet szerez meg-áldgya jó Tanátfosokkal, a' mely országot pedig ostoroz, el-fzedi abból azokat, igaz Itéletiből a' Népnek bűnéért vagy pedig el-vézi azoknak sziveket, és tanátfsokat, és félelenimel egyenetlenséggel tölti bé őket. Midön Szent Pál Apostól Litrában, Barnabással égv Sántát meg-gyogytott, égybe fut a' Város, és azt ki-áltják; Az Istének jövének mi hozzánk emberi ábrázatban! és áldozni akarának nékiek. p) Valjon nem ezt mondhattuk e' mais a' sz. Dáviddal? q) Istenek a' Birák, és a' Magofságosnak Fiái minnyájan, az Igafságot, a' Népet, és annak boldogságát szerező Tanátfosok! kik Emberi ábrázatban ülnek közöttünk, kik fok áldozatokat érdemlenek tollunk; de a' kik végre, mint szintén a' köz Emberek meg-halnak, és el-hullanak, hogy ne bizzunk ő benne, hanem az Istenben, a' kinek ezek tsak földi Ajándékai, és akkor véfzi el, a' midön szintén akarja, hogy mindenekért ötet imádjuk; féljük, és rettegjük, aki egyedül örökké való, magán kívül pedig mindeneket változandóság alá rekesztett, de mégis nekünk örök életet ad végre az egekben.

## ALKALMAZTATAS.

Nem tartóztatlak már többet beszéddel szomorú Halotti Gyülekezet! meg-mondom rövideden mire intéztem Halotti Tanítástomat, ugy mint egy részről a' Ti Tanítatástokra, más részről a' szomorúaknak vigasztalásokra, és mind együtt Halotti

D 3

Tisz-

o) Solt. 75. v. 7, 8. p) Tfel. 14, 11, 13. q) Solt. 82, 6, 7.





Tisztetség tetélire, Méltóságos boldog emlékezetű Hidvégi Gróff Mikó Miklós Ur ö Nagyságának, a' kit életének felén, tsak Negyven hét esztendő korában, Hivatalának Huszon harmadik, Páros Életének pedig Tizenkettődik esztendejében, Ezerhét száz kilentzvenedikben, Böjtelő Havának huszon harmadik napja Reggelén a' tsendes de reméntelen Halál által, a' szabadon Uralkodó Isten ki szóllitván, ezeket a' halotti szókat adá szájunkban: Elvett az Ur ismét Iérúsálemből egy Támaszt, és a' Iudából egy Tanátsoft! mert eröss, és hatalmas Támaszszá vala, Nemes Nemzetének, Hazánknek az Isten Házának, Méltóságos Familiája, és Gróff Uri Házának, melly a' többi között e' fő Városbanis, ma valósággal a' Temető uttza forában vagyon. Egy Igasságot szerető Tanátsofísa vala pedig, a' Méltóságos Nagy Erdély Országi Törvényes Királyi Táblának, azért vagynak itten, e' szomorú fekete Théátrumon, olly sokféle Gyászok, Jajgatók, Sirók, Keservepek, szánakozók, és Sajnálók. A' Temető uttzában, az Ház gyászban öltözött, mert el-vesztette eröss hatalmas Támaszszát. Itt pedig egy felöl az Háznak Méltóságos Uri Gazda Afíszonya, Gróff Bethlen Klára Afíszony ö Nagysága jajgattya, bölts, okos Tanátsofí szorgalmatos jö Keresztény, és soha meg-nem siratható Férjét, a' ki nem tetetes gyászban öltözött, a' ki méltán váltott özvegy nevet, a' kinek forró könnyhullatásai, nem hogy el-törölhetnék Uri Férjének drága Nevét szívéből, mint fokaknak, hanem inkább mind annyiszor meg-elevenitik: Más felöl ennek a' Támaszszát el-vesztett Uri Háznak Ekeségei, Gróff Mikó Julia Susánna, és az Enyedi Musák közt gyászban járó Miklós, már kétszeres Arva Mikó György Gróff Uríak sirattyák édes Attyokat. Egy részről a' boldog emlékezetű Gróffnak távol lévő Edes Anyja Méltóságos Bernád Kristina Afíszony, Néhai Méltóságos Gróff Mikó Miklós Ur ö Nagyszáganak Élete Parja. Más részről a' már Özvegy Méltóságos Gróffnének édes Ur Afíszony Anyja, Méltóságos Gróff Wass Juliánna Afíszony, és Méltóságos Gróff Ur Fiai. Egy részről a' Méltóságos Gróff Házból való Vérek, és azok közzül közelebb, Méltóságos Gróff Mikó Ferentz Ur ö Nagysága, kedves Uri Élete Párja és szerelmes Gyermekeivel: Más részről pedig a' közel,





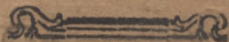
közel, és távol való Méltóságos Verek, mint szívek szerint szeretett Véreket, és Attyok-fiát kefergik. Egy felől Sajnálják, a' Méltóságos Királyi Tábla, Méltóságos Ur Tanátsoffai, hív és igaz Tanátfsos Társokat, a' Haza jó Haza fiát, a' Nemes székelly Nemzet nevezetes Pártfógóját, az Isten Háza buzgó Támaszfát. A' Baráttjai, az ő egyenes szívü Baráttjokat, az Idegenek, mindennek igazat tenni Kivánó Esmérőjüket, a' Perefek jó Birájokat: Más felől Hozzá Tartozói, hív Tfelédi, és alatta valoi sajnálják, szeretett Gazdájokat, jóltévő Urokat, és szánakoznak a' magok sorsokon.

Sokan fokat jajgatnak, siratnak, kefergenek, és sajnállanak, hátez Egyben boldog emlekezetü, Méltóságos Gróff Mikó Miklós Ur eö Nagyságában velem égyütt, Ekklesiánkis egy jó Keresztény Tagját, Templomunk, és annak Papja buzgó Halgatóját szalasztván el. Ritka példa! szomorujel! Né talám a' többitis mága után húzza! Azzal vigasztaljamé hát az özvegyet, és az Árvákát; Ne jajgassatok, és ne sirjatok; mert halandó vólt, és meg-kellett halni? Távól légyen, söt azt mondom, éppen azért jajgasson, a' Méltóságos Gróff Özvegy, hogy drága Férje holandó vólt, de olly hamar el-hólt, szemének, és szívének világi gyönyörüsége: Azert sírassák az Árvák szerető Édes Attyokat, hogy olly hamar, és idő nap előtt szalasztották el. Azert Keferegjék a' Verek, és Baráttjai, hogy ritkán talál az Ember, illyen igaz, és hív Atyafit, és Barátot, és minden mások illyen Pártfagót, Itélő Birót, és a' Háznép egyenes Gazdát, méltó hát mind a' jajgatás, mind a' sírás, mind a' kefergésre, míg nem az Isten meg-oryosolja a' Bánatosoknak meg-sebhetett szíveket, és meg vigasztalja a' szomorúakat, melyet tfelekedjek kegyelmesen!

Hát valjon kellyené sajnállani, égy Méltóságos Királyi Táblának is egy illyen Tanátfsót, kinek üress helyét né talám máris fokban kéri? De hogy ne sajnálaná, érezvén fok'zor melly nagy külömség légyen a' Tanátfsos, és Tanátfsos között; mert nem minden az, a' ki az Igasságot egyenesen, bátran, és tekintet nélkül ki mérje mondani. Midön hát t'fak az illyenekkel

erős





erős és díszes a' Törvényes szék; Múltó ok bizonyára, méltó e' részbenis a' sajnállásra, annyival inkább, midőn idő nap előtt elvételik valaki!

Mit mondjunk azért mégis e' gyászos napon, e' szomorú alkalmatossággal? Isten mi Istenünk, Egeknek Ura, Földünknek, és Nemzetünknek igaz Itélő Birája, mi Remétségünknek erős Közfiklája, mi szabadtásunk, és dicsékedesünk édes Atyánk! A' ki boldogságunkat olyanná tetted, mint a' fetétség után a' virradtat, a' ki eddigis szerettél minket, jóllehet a' mi nyelvünk, és tselekedetünk ellenedre voltak! Légy kegyelmes nekünk! Ne végyed el Jérusálemünkéből, ha valaha, most égyfzer ezekben a' Napokban a' Támaszokat, az Igaz Itélő Birákat, az Hatalmasokat, és a' Hadakozó Ferjiakat! Ne végyed el az Igasságot a' Népet; és annak békeességét szerető, és buzgóan munkálkodó Tanácsosokat! Mondjuk más részről egy szível, és szájjal: Nyugodjék tfendesen, Gróff Mikó Miklós Ur, mint Nemes Nemzetünk, Hazánknek, és Házának jó Tamásfőza, Igasságot szerető Tanácsfőza! Nyugodjék, mint az Éliákim, a' ki tisztességére volt az Itélő Széknek, és az ő Attya Házának! Minket pedig az Isten taníttson böltsen, és örömmel számlálni a' mi jenlen lévő Napjainkat, míg e' világi megnyert boldogságunk után, a' Ditsőség, Hálmárais által téfzen!

A M E N, A M E N.

















